

Fri os for de frisattes friheder

* Om almueskolen fra 1814 ved vi, at formålet var 'at danne dem (de unge) til gode og retskafne mennesker, i overensstemmelse med den evangelisk-christelige lære; samt bringe dem de kundskaber og færdigheder, der ere dem nødvendige for at blive nyttige borgere i staten'. Kigger vi på folkeskolelovens formålsparagraf står der, "at folkeskolens opgave er i samarbejde med forældrene at fremme elevernes tilegnelse af kundskaber, færdigheder, arbejdsmetoder og udtryksformer, der medvirker til den enkelte elevs alsidige personlige udvikling". Og videre står der, at 'skolens undervisning og hele dagligliv må derfor bygge på åndsfrihed, ligeværd og demokrat'.

I almueskolens tid blev der talt om nyttige borgere - ikke om den enkelte elev. Der blev talt om religion – ikke om åndsfrihed, ligeværd og demokrati. Den vesterlandske civilisations kristne dyder om 'tro, håb og kærlighed' er således i dag erstattet af en kulturspecifik udgave, hvor den enkelte elev er gjort guddommelig på linje med andre lige så gudsbenådede elever. Kort sagt: Samfundet og skolen tjener den enkelte, ikke omvendt. Det gør en verden til forskel. På måden der forkyndes på – og på måden det er blevet (u)muligt at holde skole på. For tiden møder vi en længsel mod 'de gode gamle' dages autoritative forkyndelse. Længsel mod tider, hvor underordnede elever tålmodigt, stillesiddende og tavse modtog undervisning fra en katederophøjet lærer. Hvorfor? Jo, fordi vi for tiden hører beretninger fra lærere, der føler sig på herrens - forældre og elevs – mark i forhold til urolige, ulydige og selvoptagede elever. Hvad gør vi ved det? Moraliserer på fællesskabets vegne – igen!

I det 20. århundrede holdt man op med at betragte skolen som udtryk for fællesskabets moralske krav til folket. Det hang sammen med, at etikken stemte forstummede, og psykologien tendentielt blev enerådende inden for pædagogikken. Frem til det 20. århundrede var den klassiske arbejdsdeling, at psykologien angav midlerne, mens etikken angav fællesskabets mål. Gennem psykologien blev pædagogikken til videnskab, men samtidig blev de pædagogiske problematikker individualiserede og isolerede. Pædagogikken blev til holdningsløs teknik. Derved gik den hel-

hedsforståelse tabt, der har været garanteret af etikken og 'det godes problematik' siden antikken. Gennem etikken foreskrev pædagogikken således tidligere regler for, hvordan en elev opfører sig og udviser en socialt acceptabel adfærd. I dag har forkyndelsen af, at den enkelte skal være lydige mod sin lyst sejret. Det giver problemer, ja, en disciplinkrise, som tidligere blev forherliget – ikke mindst af socialistiske skolefolk, der i 1970'erne skrev om den skjulte læreplan. Om at eleverne skulle sidde stille til forberedte timer og forløb, om at de skulle underordne sig en lærer osv. Synspunktet var, at denne del af læreplanen blev skjult af fine formålsformuleringer som for eksempel åndsfrihed, demokrati og ligeværd, der blot blev anset for ideologisk røgslør. Sløret var imidlertid så effektivt, at det gik bag om ryggen på os, at skolegangen handlede om at reproducere nyttige og fejelige borgere i et kapitalistisk samfund.

Når der så opstod ansatser til en disciplinkrise med frække og ulydige elever, anså socialisterne det for en mulighed for frigørelse fra illegitime samfundsmæssige krav. Sagt på anden vis: Ved at lægge en bestemt totalitetsforståelse for had, kom disse skolefolk indirekte til at bidrage til at gøre statens og fællesskabets krav illegitime. Mon ikke det gik bag om ryggen på dem? Lige som det gik bag om ryggen på kulturradikale og liberale skolefolk, at deres formålsformuleringer om den enkelte elevs udvikling kunne skabe disciplinproblemer, vi står over for i dag.

Ja, alle de ideologiske skåltaler om pædagogikkens frigørende eller frisættende karakter har til mange skolefolks overraskelse haft reale og skuffende effekter. Den nuværende disciplinkrise bliver således fulgt af magthavernes skuffelse over, at de frisatte elever reelt benytter sig af – og tager – deres friheder.

En ideologisk tale er en tale, der taler sandt om noget andet, end den taler om: Det er nu åbenbart, at vi har en formålsformulering, der taler sandt om virkeligheden, mens vi har gået rundt og troet, at det blot var skåltalernes røgslør. Så ikke alene er der forskel på almueskolen og folkeskolens formålsformuleringer. De gør også en forskel i praksis. Det er moralen. ▲